

Bava Basra (92a)

איתמר — **It was stated:** המוכר שור לחבירו — **If one sells an ox to his fellow** ונמצא נגחן — **and it was found to be a gorer,** רב אמר — **Rav says:** הרי זה מקח טעות — **This is considered a purchase made in error,** for such an ox is unfit for use, and the seller must refund the buyer's money. ושמואל אמר — **Shmuel, however, says:** יכול לומר לו — **[The seller] can say to [the buyer]:** לשחיטה מכרתיו לך — **“I sold it to you for slaughtering.”** Thus, its wildness does not nullify the sale.

Attempting to clarify the details of the case, the Gemara asks:

אליהו — **But let us see** what manner of person the buyer is. אי גברא דזבין לנכסתא — **If he is a man who usually buys oxen for slaughter,** לנכסתא — then even Rav should agree that the ox was purchased **for slaughter,** and the sale should be valid. אי לרדא — **And if he is a man who usually buys oxen for plowing,** לרדא — then it should be assumed that the ox was purchased **for plowing,** and even Shmuel should agree that the sale should be nullified. — ? —

The Gemara answers:

בגברא דזבין לרדא ולחכי — **The dispute deals with a person who usually buys oxen both for this and for that,** i.e. for plowing and for slaughtering. Thus, no inference can be drawn from the buyer's identity to the purpose of his purchase.

The Gemara persists:

אליהו — **But let us see what the purchase price was.** An ox suitable for plowing commands a much higher price than an ox suitable only for slaughter. Thus, the price paid by the buyer should serve as an indication of the purpose of his purchase. — ? —

The Gemara answers:

לא צריכא דאימיקר בישרא — **[The dispute] between Rav and Shmuel is needed only** in an instance **where meat became expensive** וקם בדמי רדא — **and,** as a result, the price of an ox suitable for slaughter **stood at the same price** as that of an ox suitable for **plowing.** Thus, the purchase price cannot be used to determine the purpose of the purchase.

Bava Basra (92b)

The Gemara now explains the dispute:

רב אמר — **Rav says:** הרי זה מקח טעות — **This is considered a purchase made in error,** ורובא לרדא זבני — **and the majority of oxen are purchased for plowing.** Thus, the assumption is that the buyer did not wish to purchase an ox suitable only for slaughter, and his money is refunded. ושמואל אמר לך — **Shmuel, however, would say to you:** כי אזלין בתר רובא — **When do we follow the principle of majority?** באיסורא — **Only in matters of prohibitory law.** בממונא לא — **In monetary cases, however, we do not follow the principle of majority.**

אין הולכין בממון אחר הרוב

שלחן ערוך חשן משפט (רלב, כג) - המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן אם אין להוכיח אם קנאו לחרישה או לשחיטה, כגון שהוא אדם שהוא קונה לזה ולזה, וגם אין הוכחה בדמים, כגון שנתייקר הבשר בדמי שור לחרישה, אינו מקח טעות שיכול לומר לשחיטה מכרתיו. אף על פי שהרוב קונים לחרישה, ולא אזלינן בתר רובא להוציא מיד המוכר. אבל אם עדיין המעות ביד הלוקח, לא מבעיא אם רובם קונים לחרישה אלא אפילו כי הדדי נינהו, המוציא מתבירו עליו הראיה.

ואם הלוקח אינו רגיל לקנות אלא לחרישה והמוכר מכירו, הרי זה מקח טעות. ואם אינו רגיל לקנות אלא לשחיטה מסתמא לשחיטה קנאו.

ואם הוא רגיל לקנות לשחיטה ולחרישה, אם יש הוכחה בדמים אם נתן דמי שור לחרישה אומרים לחרישה קנאו והוי מקח טעות, ואם נתן דמי שור לשחיטה אומרים לשחיטה קנאו.

הוכחה מהגברא

נמוקי יוסף (בבא בתרא שם) - משמע דהיכא דמכירו שהוא לוקח להכי או להכי הוה ליה כאילו פירשו בהדיא, וחייב המוכר לתת לו דוקא ההוא שיודע שדרכו ליקח, ואי לא הוי מקח טעות.

פתחי חושן (יב, מב) - משמע שדוקא במכירו והיה על המוכר להקפיד על רגילותו של לוקח, ויש צד פשיעה או אונאה מצד המוכר הוי מקח טעות, אבל כשאינו יודע ולא היה מצד המוכר שום מעשה שלא כהוגן, יכול לומר לשחיטה מכרתני, ואין ברגילותו של לוקח לבטל המקח. [וע"ע משפטי התורה (סי' ג).]

הוכחה בדמים

סמ"ע (רלב, ס) - זה לשון הטור, ואף על גב דקיימא לן כרבנן שאין הדמים ראייה, הני מילי גבי צמד בקר שהדמים מכחישים את עיקר הלשון, דעיקר לשון בני אדם קורין לעול בלא בקר צמד. אבל הכא בין לרדיא בין לשחיטה נקרא שור לכולי עלמא, בזה הולכין אחר הודעת הדמים.

פתחי חושן - ונראה דהיינו דוקא ברגיל לזה ולזה דבכלל המקח יכול להיות גם שור לשחיטה וגם לחרישה, משא"כ בצמד ובקר שדבר אחר הוא. ולפ"ז אם אינו רגיל לא לזה ולא לזה, אלא סתם אדם שלוקח במקרה, שוב אין הדמים ראייה, שהרי אם הוא צריך לחרישה ונמצא נגחן ה"ז כמקח אחר.

מעוה ביד הלוקח (אלא אפילו כי הדדי נינהו)

פרישה - אבל אם רובא זבני לשחיטה סבירא ליה דמוציאין מיד הלוקח המעות ולא מהני ליה החזקה כל כך מאחר שכבר המשיך הבהמה אליו וקנהו בקנין, ומשום הכי קאמר דוקא אפילו "כי הדדי נינהו", מה שאין כן כשיש המעות ביד המוכר דאין מוציאין מידו אף על גב "דרובא" זבני לרדיא כיון דכבר קנהו הלוקח בקנין גמור.

נתיבות (רלב, יב) - מצאתי בפרישה... והוא תמוה מאוד... ולכן נראה דודאי לעולם לא אזלינן בממון אחר רובא להוציא ממון אפילו מיד הלוקח, והא דאמר אפילו כי הדדי נינהו הוא לאו דוקא.

ערוך השלחן (רלב, לו) - לקיים המקח אזלינן בתר החזקה [כשהמעות ביד המוכר] דבזה גם חזקת המקח מסייע, ואף שאין זה חזקה גמורה מכל מקום היא כעין חזקה דהא עשו מקח ביניהם. אבל לילך בחזקה [כשהמעות ביד הלוקח] נגד הרוב ולבטל המקח לא אזלינן, דרובא ודאי עדיף מחזקה לחוד. [ועי' אולם המשפט לתירוץ אחר לפרישה.]

מיעוטא דמיעוטא

נתיב יושר (כא, סקכ"ט) - בכסף הקדשים כתב על מי שקנה בשר שלא נמלח בג' ימים אחר השחיטה, כתב שזה מקח טעות, והמוכר מחזיר ללוקח את כספו, שאף שבשר זה ראוי לצליה מ"מ זה מיעוטא דמיעוטא שמשתמשים בבשר לצלי, ועיקר הקונים זה לבישול וזה מקח טעות דזה מום גמור.